

ЕБС-ИЙН СУРАГЧДАД АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН ЧИГ БАРИМЖАА ОЛГОХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

/10 дугаар анги удирдсан багшаас эцэг эхэд зориулсан сургалтын модуль/

Д.Мөнхжаргал

/Нийслэлийн Тольт сургуулийн сургалтын менежер/

munkhjargal@edub.edu.mn

Модулийн зорилго:

Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааны талаарх эцэг эхчүүдийн хандлагыг өөрчилж, тэдний мэдлэг, чадварыг нэмэгдүүлж, оролцоог сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

Модуль хэрэгжүүлэх зөвлөмж:

- Хүүхдийг өөрийн хүсэл сонирхол дээрээ тулгуурлан ажил мэргэжлээ зөв сонгох боломжийг хөгжүүлэх зорилгоор хөдөлмөрийн зах зээлийн сүүлийн үеийн чиг хандлага, бодит нөхцөлд байдалд үндэслэсэн ухаалаг шийдвэр гаргах, түүнийгээ үр дүнтэй төлөвлөхөд дэмжлэг үзүүлэх нь эцэг эхчүүдийн үүрэг юм.
- Эцэг эхчүүдийн АМЧБО үйл ажиллагааны талаарх мэдлэгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор мэдээллийн самбар, хурал цуглаан, нэрэмжит ажлуудыг анги удирдсан багш маш их зүйлийг хийдэг тул түүнд тогтмол идэвхтэй хамрагдах хэрэгтэй.

Ажил мэргэжлийн хөгжил, төлөвшил, ажил мэргэжлийн сонголт болон зан төлвийн талаар судалгаанд суурилсан олон онол байдаг. Энэ талын мэдээллийг www.myfuture.mn вэйб сайтаас дэлгэрэнгүй авч болно.

Хүүхэддээ ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг танин мэдэхийн тулд:

Сургуулийн түвшинд:

- Сургууль дээр зохион байгуулагддаг үйл ажиллагааг мэдэх
- Өөрийн туршлагаа солилцох
- Хаана, хэдийд, яаж ажил мэргэжлийн талаарх мэдээлэл, эх сурвалжийг олж авч болох зөвлөгөө авах, санал солилцох
- Сургуулийн түвшний хөтөлбөр боловсруулахад оролцох
- Сургуулийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих
- Ажил мэргэжлээ сонгох, сургууль, ажлын байрыг судлах, ажиглалт хийх, туршлага судлах боломжоор хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

Анги, танхимын түвшинд:

- Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг дэмжих
- Ажлын байртай танилцах, туршлага судлахад туслах
- Танхимын хичээлд хүүхдийнхээ оролцоог дэмжих зорилгоор хянах
- Хүүхдийн мэдлэг, чадвар, хандлагыг өөрчлөхөд нөлөөлөх
- Ажил, мэргэжил, Их дээд сургууль, хичээл сонголтыг хийж болох хувилбаруудыг ойлгуулах

Гэрийн түвшинд:

- Хүүхдээ сайн сонсох
- Харилцан ярилцаж, зөвлөгөө өгөх
- Туршлагаа ярих, бусдын амжилтаас танилцуулах
- Ажил, мэргэжлээ улмаар Их дээд сургууль, хичээл сонгоход нь дэмжлэг үзүүлэх
- Хүйс харгалзахгүйгээр ажил, мэргэжил сонгоход дэмжлэг үзүүлэх
- Ажил, мэргэжлийн сонголтын хувилбартай өөрийн гэсэн төлөвлөгөөтэй байлгахад туслах
- Ажилд орох эсвэл ажилгүйдлийн үед ямар хувийн зохион байгуулалттай байхыг зөвлөх
- Сурагчийн гарын авлага, дасгал ажлуудыг хамтран хийж, зөвлөгөө өгөх

Эцэг эх таны хийж болохгүй зүйл:

- Хүүхдийн ажил мэргэжлийн талаарх санал бодол, хүсэл сонирхлыг бүү няцаа, үгүйсгэ! Сонирхож буй ажил мэргэжлийн талаар өөрөө судалж мэдэх, өөрийнхөө нөөц боломжийн хязгаарыг танихад дэмжлэг үзүүл!
- Ажил мэргэжлийн талаарх өөрийнхөө төсөөлөл, өнгөц дүгнэлтийг бүү хэл!
- Өөрийн итгэл үнэмшил, үзэл бодлоо хүүхдэдээ бүү тулга!
- Өөрийнхөө биелүүлж чадаагүй хүсэл мөрөөдлөө хүүхдээрээ хийлгэх гэж бүү оролд!
- Тэдний хүсэл сонирхлыг хэтэрхий бүү хяна!
- Тэдний өмнөөс дангаараа бүү шийдвэр гарга!
- Тэдэнд хэтэрхий их нөлөөлөх гэж бүү оролд!

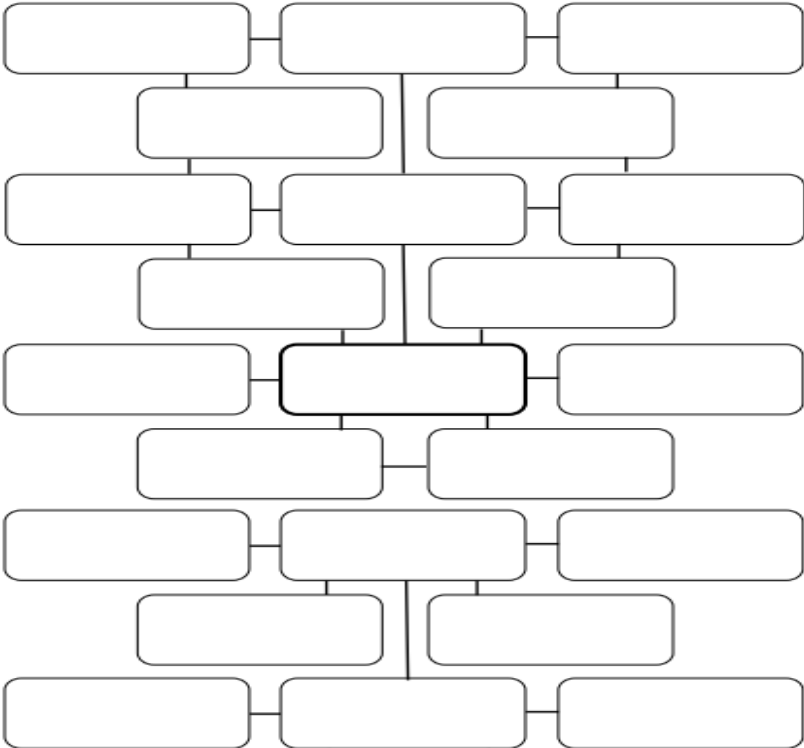
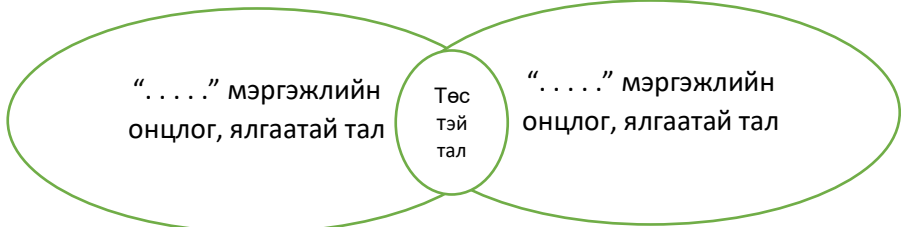
Эзэмших мэдлэг, чадвар:

Таны 10 дугаар ангийн хүүхдийн АМЧБО үйл ажиллагаагаар эзэмшсэн байх ёстой чадамжууд:

Анги	Чадамж
10 дугаар анги	9 дүгээр ангид хийсэн сонголтоо эргэн харах, дахин дүгнэх
	9 дүгээр ангидаа хийсэн төлөвлөгөөгөө эргэж харах, сайжруулах
	Ажил мэргэжлийн талаар илүү бодитой ойлголттой болох
	Ирээдүйгээ төсөөлөх
	Амьдралд гүйцэтгэх үүрэг, үнэт зүйлээ ажил мэргэжилтэй хэрхэн уялдахыг ойлгож ухамсарлах
	11 дүгээр ангид судлах хичээл, хөтөлбөр сонгох

10 дугаар ангийн сурагчдын ажил мэргэжлийн чиг баримжаатай болохын тулд багшийн боловсруулсан хөгжүүлэх дасгалуудыг эцэг эхчүүдтэй хамтран гүйцэтгүүлэх байдлаар гэрт нь ажиллуулж болно. Дасгал бүр өөрийн зорилготой болохыг эцэг эхчүүдэд ойлгуулах шаардлагатай. Тухайлбал:

анги	мэдлэг	чадвар
------	--------	--------

	Өөрийнхөө ур чадвар, ажил мэргэжлийн сонирхлоо мэдэх	Ирээдүйгээ төсөөлөх, төлөвлөх
	<p>Дасгал 1. 8-р ангиас эхэлж бичсэн тэмдэглэлээ үргэлжлүүлэн бичих, хэрэв бичдэггүй бол хэрхэн бичиж болох талаар зөвлөмжилж бичихэд нь дэмжих</p>	
	хичээл болон суралцагчдын сонирхож буй ажил мэргэжлийн хоорондын уялдаа холбоог судлах	хичээл болон суралцагчдын сонирхож буй ажил мэргэжлийн хоорондын уялдаа холбоог тодорхойлох
<p>10</p>	<p>Дасгал 2. ямар хичээл аль ажил мэргэжилтэй уялдах вэ? гэдэг талаар эцэг эхтэйгээ хамтран бичих гол дунд нь хичээлээ бичээд бусад хэсэгт нь холбогдож болох ажил мэргэлээ өичнэ.</p> 	
	хөдөлмөрийн зах зээл, түүний ажил мэргэжлийн талаарх ойлголт	Ажил мэргэжлийн олон боломжийг судлан, төлөвлөлт хийх
	<p>Дасгал 3. Ажил мэргэжлийн ялгаатай ба төстэй талыг загварчилсан хүснэгтэд бичих</p> 	

	<p>ажил хөдөлмөр бидний амьдралын үндсэн үүрэгт нөлөөлдгийг таньж мэдэх</p>	<p>мэргэжил сонголтод хүйсийн талаарх итгэл үнэмшил хэрхэн нөлөөлдөг талаар эргэцүүлэх</p>
<p>Дасгал 4. 1 гэсэн хэсэгт эмэгтэй, 2 гэсэн хэсэгт эрэгтэй хүний хийдэг ажлуудыг бичиж, ялгаа байгаа эсэхийг ярилцана.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>1</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>2</p> </div> </div>		

Арга зүй:

Эцэг эхчүүд хүүхэдтэйгээ ажиллахдаа:

<p>Хүүхдийн эзэмших чадвар</p>	<p>Эцэг эх юу хийх хэрэгтэй вэ?</p>
<p>хичээл болон суралцагчдын сонирхож буй ажил мэргэжил, боловсрол, сургалтын боломжуудын хоорондын уялдааг таньж мэдэхэд дэмжлэг үзүүлэх</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Энэ чадварыг эзэмшүүлэхийн тулд багшийн бэлтгэсэн дасгалыг ажиллуулахдаа хүүхэдтэйгээ хамтран ярилцаж, аль болох их мэдээллээр хангахад туслах, анхаарах

ажил мэргэжлийн болон сургалтын олон янзын боломжийн талаар эргэцүүлэхэд чиглүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> ○ мэдээллийн эх сурвалж, цахим мэдээллийг боловсруулан ашиглах ○ сургууль, ажлын байранд дагуулж очиж танилцах
хүйсийн талаарх итгэл үнэмшил ажил мэргэжлийн сонголтод хэрхэн нөлөөлөх, ажил хөдөлмөр бидний амьдралын үндсэн үүрэгт нөлөөлдгийг таньж мэдэхэд дэмжлэг үзүүлэх	<ul style="list-style-type: none"> ○ хүүхдийн сонирхол дээр тулгуурлан мөрөөдөл, хүсэл тэмүүллийг нь дэмжих ○ буруу хэвшмэл үзэл бодлыг тулгахгүй байхад анхаарах

Ажил мэргэжлийн чиг баримжааны мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэх, холбогдох үйл ажиллагаанд хэрхэн хамрагдах боломжууд:

МЭДЛЭГ, ЧАДВАР	СУРГУУЛИЙН ОРЧИНД	СУРГУУЛИАС ГАДУУР
Төрийн болон хувийн их дээд сургууль, МБС-ын байгууллага, сургууль, өдрийн, эчнээ, оройн, зайн болон ЦОС сургалтын төрлийн талаарх мэдээлэл. Энэ мэдээлэл нь хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, тухайн хөтөлбөрөөр эзэмшүүлэх мэргэжил, сургалтын хугацаа, зардал болон хөтөлбөрөө дүүргээд ажил хөдөлмөр эрхлэх боломжийн талаар агуулгатай	<ul style="list-style-type: none"> - Ажил мэргэжилтэй холбоотой сурталчилгаа, ном, гарын авлага ашиглах - МБС, их дээд сургууль, зайны болон цахим сургалтын тухай вэбсайтууд (www.mergejil.mn, www.num.edu.mn, www.msue.edu.mn гэх мэт)-тай танилцах зөвлөгөө авах - Төгсөгч, их дээд сургуулийн оюутан, эцэг эх, сургалтын байгууллагын төлөөлөлтэй хамтран - илтгэл тавих, ярилцлага хийх (МБС, их дээд сургууль, зайны болон цахим сургалтын) - Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн судалгааны институтын “Хөдөлмөрийн зах зээлийн чиг хандлага”-ын судалгаатай танилцах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Вэбсайтаас шаардлагатай мэдээлэл цуглуулах ✓ Сургалтын байгууллагуудын элсэлтийн талаарх мэдээлэл, гарын авлага, брошур ашиглах ✓ Сургалтын байгууллагуудад зочлох ✓ Боловсролын яармаг, үзэсгэлэн үзэх ✓ Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ашиглах

<p>Ажил мэргэжлийн төлөвлөлт хийхтэй холбоотой мэдээллийг хаанаас яаж цуглуулах болон мэдээллийн эх сурвалжийг үнэлэх</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох танхимын үйл ажиллагаа ангийн багш болон нийгмийн ажилтан хамтран зохион байгуулахад оролцох - Орон нутгийн Хөдөлмөрийн хэлтсийн мэргэжилтэн уулзалт, ярилцлага хийх, зөвлөгөө өгөхөд хамрагдах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүл найз нөхөдтэйгээ зөвлөлдөх ✓ Хөдөлмөрийн хэлтсийн холбогдох мэргэжилтнээс зөвлөгөө авах
<p>Ажил мэргэжил, сургалтын талаарх хөндлөнгийн мэдээлэл болон өөрийн чадвар, сонирхлын талаарх мэдээллийг ашиглан төлөвлөлтийг хэд хэдэн хувилбартай хийх</p>	<p>10 дугаар ангид судалж буй “Суралцагчийн гарын авлага” ашиглаж сурах</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүл найз нөхөдтэйгээ зөвлөлдөх, ✓ Хөдөлмөрийн хэлтсийн холбогдох мэргэжилтнээс зөвлөгөө авах
<p>Ажилгүйдэлд бэлтгэлтэй байх</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох танхимын үйл ажиллагаанд оролцох - Орон нутгийн Хөдөлмөрийн хэлтсийн мэргэжилтэн уулзалт, ярилцлага хийх, зөвлөгөө өгөхөд хамрагдах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүл найз нөхдийн туршлага, ажиглалт ✓ Хөдөлмөрийн хэлтсийн холбогдох мэргэжилтнийн зөвлөгөө авах
<p>Ажил хөдөлмөр эрхлэх бэлтгэл болох ажил хайх чадвар. Энд: -Өргөдөл бичих -Товч намтар, CV боловсруулах -Ажлын ярилцлага бэлтгэх -Ажил хайхад өөрийн мэдэх сүлжээг ашиглах</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Орон нутгийн Хөдөлмөрийн хэлтсийн ажилтан уулзалт, ярилцлага хийх, зөвлөгөө өгөхөд оролцох - Төгсөгч, эцэг эх болон ажил олгогчид уулзалт, ярилцлага хийхэд дэмжлэг үзүүлэх - Ротари клуб, Худалдаа аж үйлдвэрийн тэнхим, ТББ-тай хамтран уулзалт, ярилцлага зохион байгуулах 	<p>Орон нутгийн Хөдөлмөрийн хэлтэст зочлох</p>

<p>-Ажилд зуучлах байгууллагуудтай танилцах</p> <p>-Орон нутгийн хөдөлмөрийн хэлтсийн мэдээллийг ашиглах</p>		
<p>Ажлын байранд шаардлагатай мэдлэг, чадвар:</p> <p>-Хөдөлмөрийн хууль, гэрээний талаар мэдэх (хүйсийн асуудлыг мөн авч үзэх)</p> <p>-Ажлын байрны зан үйл болон бусад шаардлага</p> <p>-Хөдөлмөрийн зах зээлд хэрхэн хөдөлгөөнтэй, идэвхтэй байх</p>	<p>- Орон нутгийн Хөдөлмөрийн хэлтсийн ажилтан уулзалт, ярилцлага хийх, зөвлөгөө өгөх ажлыг хамтран зохион байгуулах</p> <p>- Орон нутаг дахь Худалдаа аж үйлдвэрийн тэнхимийн салбар байгууллагууд танилцуулга, уулзалт, ярилцлага хийхэд дэмжлэг үзүүлэх</p>	<p>- Ажлын байранд зочлох</p>
<p>Хувиараа хөдөлмөр болон аж ахуй эрхлэх</p>	<p>- Ротари клуб эсвэл Худалдаа аж үйлдвэрийн тэнхимтэй хамтран хувиараа аж ахуй, хөдөлмөр эрхлэгчийг урьж уулзалт, ярилцлага хийх</p> <p>- Суралцагчдын дунд “мини-аж ахуй эсвэл компани” үүсгэх, удирдахад дэмжлэг үзүүлэх клубууд ажиллуулах</p>	<p>- Сайн дурын байгууллагатай хамтран ажиллах</p>

Мэдлэг, чадвар үнэлэх:

- Хүүхдийнхээ мэдлэг, чадвар эзэмшиж чадаж буйг дараах байдлаар ажиглан, дүн шинжилгээ хийж болно. Үүнд:
 - Ирээдүйгээ хэрхэн төлөвлөж буй байдал
 - Сурах арга барилд өөрчлөлт гарч буй байдал /ялангуяа сонгосон хичээлийн хувьд/
 - Сонирхол нь өөрчлөгдөж байгаа эсэх
 - Их дээд сургуульд сурах боломжуудыг мэдэж буй байдал

- Ажил хөдөлмөр эрхлэх үед өөрийгөө хэрхэн бэлдэх, мэдээллийг хаанаас авах
- Хүүхэд өөрөө өөрийгөө үнэлэх дасгалуудыг ажиллуулах
 - Багшийн тусламжийг авч болно.
- Асуулт асууж харилцан ярилцах /ямар сэдвээр, яөж асуухаа төлөвлөх, багшийн тусламжийг авч болно./ Жишээ нь:
 - Ямар ажил мэргэжил сонгох хэрэгтэй талаар тодорхой бодол, санаа байна уу?
 - Ямар хичээлийг сонгосон, тэр нь чиний сонгосон ажил мэргэжилтэй яаж холбогдож байна?
 - Сонгосон сургуульд ямар хэлбэрээр сурч болох, өөр ажил хөдөлмөр эрхэлж болох, ямар хувилбарууд байж болох талаар асуух
Үүнээс өөр асуултууд ч байж болно.
- Сорил тест ажиллуулах
 - Багшийн тусламж авах эсвэл мэргэжлийн байгууллагад хамрагдаж болно.

Ашиглах ном зүй:

АХБ-ны “Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд боловсруулан гаргасан

- Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа /Ахлах ангийн сурагчийн дасгал ажлын ном/ 2018
- Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа /Ахлах ангийн багшийн гарын авлага/ 2018
- Ажил мэргэжлээ сонгох нь /ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдад сонирхол, чадвар болон үнэт зүйлээ тодорхойлох, тохирох ажил мэргэжлээ сонгоход дэмжлэг үзүүлэх сорил/
- Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа /Эцэг эх асран хамгаалагчид зориулсан зөвлөмж/
- Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг төлөвлөх нь /Сургуулийн удирдлагад зориулсан гарын авлага/ 2018
- Сургуулийн удирдлагын гарын авлага, АХБ: ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ УР ЧАДВАРЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ТӨСӨЛ УЛААНБААТАР 2016
- Багшийн гарын авлага, АХБ: ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ УР ЧАДВАРЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ТӨСӨЛ УЛААНБААТАР 2016 Windows User

Цахим эх сурвалж:

- www.myfuture.mn
- www.mergejil.mn
- [http //hudulmur-halamj.gov.mn/occ](http://hudulmur-halamj.gov.mn/occ)
- [http //jobclass.ubstat.mn/occ](http://jobclass.ubstat.mn/occ)
- www.onisep.fr
- www.myworldofwork.co.uk
- www.careers.govt.nz

- <https://myfuture.edu.au>
- <https://www.onetonline.org> Windows User
- <https://hutulbur.num.edu.mn/>
- <http://ubbirj.ub.gov.mn/>

“Хөгжлөөс хэн ч хоцрох ёсгүй” тогтвортой хөгжлийн уриан дор ЕБС-ийн 8-12 дугаар ангийн сурагчдад ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг 2016 оноос эхлэн явуулж байгаа бөгөөд тогтвортой хөгжлийн боловсролын 4-р зорилт болох “Чанартай боловсрол”-ыг дэмжих үүднээс энэхүү үйл ажиллагааг улам чанаржуулах, тасралтгүй явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор ЕБС-ийн удирдлага, багш, сурагч, эцэг эхчүүдэд зориулсан онлайн орчин бүрдүүлж, цахим сургалтын модуль боловсруулсан. Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалт үйл ажиллагаа нь сурагч өөрийгөө таньж мэдэх, үнэт зүйлээ хамгаалах, ажил мэргэжлээ зөв сонгох, хөдөлмөрийг үнэлж сурахад нь дэмжлэг үзүүлэх, ерөнхий боловсролын тогтолцоонд үр дүнтэйгээр нэвтрүүлэх, багш, сурагч, эцэг эх, сургуулийн удирдлагын мэдлэг, чадвар, хандлагыг өөрчлөхөд дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ.

Иймээс нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой хөгжилд жендерийн эрх тэгш оролцоог дэмжиж, хөгжлийн үр шимээс эмэгтэй, эрэгтэй хүн тэгш хүртэх боломжийг бүрдүүлэх, жендерийн мэдрэмжтэйгээр ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна. Түүнчлэн мэргэжил сонголтод жендерийн талаарх хэвшмэл хандлагаас сэргийлэн хичээл, үйл ажиллагааг мэдрэмжтэй удирдан зохион байгуулж охид, хөвгүүдийн боломж ижил тэнцүү байдаг талаас нь ойлгуулна.

Түгээмэл биш ажил мэргэжлийн талаар ярилцахдаа илүү мэдрэмжтэй байж охид, хөвгүүдийн тэгш оролцоог хангаж ажиллах, суралцагчдад аль болох олон төрлийн ажил мэргэжлийн талаар ойлгож мэдэхэд нь дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

ТАНД АМЖИЛТ ХҮСЬЕ